

CLEAN CLOTHES CAMPAIGN – POSITION PAPER: OMNIBUS PRIJEDLOG

Ponovno stavljanje radnika i ljudskih prava u središte Direktive EU o korporativnoj održivosti i izvještavanju

POZADINA

Usvajanje **Direktive o dubinskoj analizi korporativne održivosti** (*Corporate Sustainability Due Diligence Directive – CSDDD*) i **Direktive o izvještavanju o korporativnoj održivosti** (*Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD*) predstavljalo je važnu prekretnicu u izgradnji pravednijih i održivijih lanaca vrijednosti (snabdjevanja), posebno u sektoru odjeće i obuće. Dok je CSRD donio dugo očekivane zajedničke standarde za izvještavanje o održivosti u Evropskoj uniji, CSDDD, iako daleko od savršene, ponudio je vjerodostojan put ka odgovornosti korporacija prema radnicima, sindikatima i drugim žrtvama korporativne zloupotrebe. Ova druga direktiva je također uvela jasne i usklađene obaveze za kompanije u pogledu njihovih dužnosti u vezi sa ljudskim pravima i zaštitom okoliša, u skladu s dugogodišnjim međunarodnim standardima kao što su **Vodeći principi Ujedinjenih nacija o poslovanju i ljudskim pravima** (*United Nations' Guiding Principles on Business and Human Rights – UNGPs*) i **Smjernice OECD-a za odgovorno poslovanje multinacionalnih preduzeća** (*OECD's Guidelines on Responsible Business Conduct for Multinational enterprises*).

Ipak, u pogrešno usmjerenom nastojanju ka deregulaciji, Evropska komisija je napravila korak unazad u vezi s nedavno usvojenim direktivama kroz tzv. Omnibus paket za pojednostavljenje (*Omnibus simplification package*). Iako je navedeno da je cilj Omnibusa pojednostavljenje, a ne deregulacija, prijedlog Komisije lišava CSDDD njenih najvažnijih odredbi i predstavlja stvarnu prijetnju za radnike u tekstilnoj industriji širom svijeta.

Prijedlog također nosi rizik da izvještavanje o održivosti postane složenije za kompanije, a manje značajno za nosioce prava. U tom svjetlu, i kako je već istaknuto prilikom objave prijedloga Omnibusa, Kampanja za čistu odjeću (*Clean Clothes Campaign*) se protivi nastojanjima Komisije da naruši zaštitu radničkih prava, ljudskih prava i okoliša.

U ovom dokumentu o stavu, *Clean Clothes Campaign* nudi kratku analizu promjena koje uvodi predloženi Omnibus, zajedno s praktičnim preporukama za članove Evropskog parlamenta i države članice EU kako bi se ispravio pravac i zaštitila radnička prava, ljudska prava i okoliš.

O DUE DILIGENCE DIREKTIVI

Obuhvat lanca vrijednosti (snabdjevanja)

Prijedlog koji je iznijela Komisija pomjera obavezu kompanija da provode dubinsku analizu u vezi s ljudskim pravima i zaštitom okoliša sa pristupa zasnovanog na riziku za čitav lanac vrijednosti (snabdjevanja) na pristup koji se fokusira na direktne poslovne partnere, odnosno partnere koji se nalaze u tzv. „prvom nivou“ njihovog „lanca aktivnosti“. Kompanije bi bile obavezne da idu dalje od svojih direktnih poslovnih partnera samo kada imaju „vjerodostojne informacije“ da je vjerovatno da će doći do negativnih uticaja na ljudska prava ili okoliš u kontekstu indirektnog poslovnog odnosa.

Iako se na prvi pogled može činiti da bi ovaj pristup smanjio administrativna opterećenja i troškove usklađivanja za kompanije, postoje razlozi da se vjeruje da će zapravo povećati i jedno i drugo, dok će istovremeno umanjiti uticaj ovih instrumenata Evropske unije na sprečavanje kršenja ljudskih prava i štete po okoliš. Iskustvo s njemačkim Zakonom o lancu opskrbe pokazuje da fokusiranje isključivo na poslovne partnere koji su najbliži vlastitim aktivnostima kompanije tjera privredne subjekte da vrše provjere i provode dubinsku analizu nad ekonomskim akterima koji potencijalno predstavljaju relativno nizak rizik.

Dodatno, čak i kada kompanije idu dalje od prvog nivoa, biće im zabranjeno da zahtijevaju informacije neophodne za provođenje dubinske analize od kompanija koje imaju manje od pet stotina zaposlenih. Čak i u slučajevima kada vjerodostojne informacije podstaknu kompanije da zatraže informacije od indirektnih poslovnih partnera izvan prvog nivoa, moraće se osloniti na kaskadne ugovorne garancije da će taj indirektni poslovni partner poštovati kodeks ponašanja kompanije koja potpada pod obaveze Direktive. Ukratko, pristup koji predlaže Komisija povećava administrativne

prepreke i neće uspjeti da se pozabavi najozbiljnijim slučajevima kršenja ljudskih prava. Prijedlog Omnibusa fokusira se na procjene zasnovane na dokumentima, uključujući manjkave izvještaje o reviziji, i izazvaće lančani efekat administrativnog opterećenja i troškova usklađivanja duž lanaca vrijednosti kompanija, a da će vrlo malo doprinijeti postizanju ciljeva Direktive.

Štaviše, kaskadno ugovaranje i troškovi koji ga prate mogu se negativno odraziti na plate radnika, koji bi na kraju mogli snositi najveći teret. Nasuprot tome, izvorni tekst CSDDD-a zahtijevao je od kompanija da najprije provedu široku procjenu rizika i da svoju praksu dubinske analize prvenstveno usmjere tamo gdje su negativni uticaji najteži i gdje je najvjerovatnije da će se dogoditi.

Preporuke:

- Članovi Evropskog parlamenta i države članice trebaju se vratiti pristupu zasnovanom na riziku. Ako je potrebno, jezik u članu 8. CSDDD-a može se pojednostaviti jasnijim definisanjem obaveze kompanije da najprije provede široku procjenu rizika, mapiranje i postavljanje prioriteta, a zatim da pristupi rješavanju potencijalnih i stvarnih negativnih uticaja tamo gdje oni postoje.
- Članovi Evropskog parlamenta i države članice trebaju osigurati da se odgovornosti na odgovarajući način podijele između kompanija obuhvaćenih Direktivom i njihovih poslovnih partnera.

GRAĐANSKO-PРАВNA ODGOVORNOST

Izvorni tekst CSDDD-a uveo je zajednički, usklađeni režim za svih 27 država članica, prema kojem bi kompanije mogle biti odgovorne za štetu nastalu kao rezultat njihovog propusta da spriječe, ublaže ili poprave negativne uticaje – pristup koji je podsticao pravnu jasnoću. Prijedlog Omnibusa uklanja usklađeni režim građanskopravne odgovornosti uspostavljen članom 29. stav 1. teksta, dok istovremeno zadržava odredbe koje se odnose na pristup pravdi za žrtve.

U praksi, prijedlog Komisije povećava pravnu nesigurnost i za žrtve i za kompanije obuhvaćene Direktivom. Žrtve će morati da se snalaze u 27 različitih sistema deliktne odgovornosti kako bi potraživale pravnu zaštitu za pretrpljenu štetu. S druge strane, kompanije će morati da osiguraju usklađenost sa svakim nacionalnim pravnim sistemom ponaosob. Štaviše, Komisija predlaže i ukidanje obavezujućih imperativnih odredbi u

pogledu mjerodavnog prava, što znači da će i žrtve i kompanije ostati u neizvjesnosti o tome koje se pravo primjenjuje u svakom pojedinačnom slučaju.

Preporuke:

- Radi povećanja pravne sigurnosti za žrtve i za kompanije obuhvaćene Direktivom, članovi Evropskog parlamenta i države članice trebaju ponovo uvesti usklađeni režim građanskopravne odgovornosti predviđen izvornim tekstom CSDDD-a.
- Članovi Evropskog parlamenta i države članice trebaju ponovo uspostaviti obavezujuću imperativnu odredbu iz člana 29. CSDDDD-a.

ADMINISTRATIVNE SANKCIJE

CSDDD omogućava nadzornim tijelima koja imenuju države članice na nacionalnom nivou da izriču novčane kazne kompanijama koje ne postupaju u skladu s Direktivom. Iako nadzorna tijela imaju slobodu da odrede visinu svojih novčanih sankcija, Direktiva propisuje da kazne moraju biti zasnovane na prometu kompanije i iznositi najmanje 5% ukupnog neto prihoda na globalnom nivou (odnosno konsolidovanog neto prihoda u slučaju grupe kompanija).

Prijedlog Omnibusa uklanja usklađeni pristup iz teksta, ostavljajući nadzorna tijela bez zajedničkih smjernica o tome kako bi novčane kazne trebale biti određene. Takav pristup stvara rizik od tzv. „forum shoppinga“, jer će kompanije biti podstaknute da baziraju svoje poslovanje u državama članicama koje propisuju blaže kazne. Iskustvo sa primjenom Uredbe o konfliktim mineralima, EU Uredbe o drvetu i Direktive o nepoštenim trgovačkim praksama pokazuje da, kada ne postoje usklađene smjernice, nacionalna tijela mogu propisivati znatno različite iznose novčanih kazni.

„PRIJEDLOG KOMISIJE PRAZNI CSDDD OD NJегоVIH NAJVAŽNIJIH ODREDBI I PREDSTAVLJA STVARNU PRIJETNJU ZA RADNIKE U TEKSTILNOJ INDUSTRIJI ŠIROM SVIJETA.“

Preporuka:

- Članovi Evropskog parlamenta i države članice trebaju ponovo uvesti usklađene iznose novčanih kazni kako bi se obeshrabrilo premještanje poslovanja u države sa blažim režimima i kako bi se osiguralo ravnopravno tržišno okruženje unutar Evropske unije.

SMISLENO UKLJUČIVANJE DIONIKA

Smisleno uključivanje dionika ključni je element dobro uređenog procesa dubinske analize. Uključivanje dionika omogućava kompanijama da pravilno identifikuju i adresiraju stvarne i potencijalne negativne uticaje, te može stvoriti pozitivan tok informacija između kompanija, potencijalno i stvarno pogođenih dionika, sindikata i civilnog društva. U skladu s međunarodnim smjernicama, izvorni tekst CSDDD-a predviđa smisleno uključivanje dionika u svaku fazu procesa dubinske analize. Također uključuje široku definiciju dionika, kako bi se omogućila fleksibilna saradnja sa najrelevantnijim osobama i grupama, uključujući organizacije civilnog društva.

Prijedlog Omnibusa zauzima restriktivan pristup koji nije pogodan za ispravan proces dubinske analize. Naime, Komisija predlaže da se kompanije savjetuju samo s onima koji su direktno pogođeni njihovim aktivnostima, a, što je posebno važno, isključuje organizacije civilnog društva i nevladine organizacije iz definicije u članu 3(1)(n). Nadalje, prijedlog uklanja obavezu konsultovanja dionika u dvije ključne faze procesa dubinske analize: u slučajevima suspenzije poslovnog odnosa i prilikom izrade indikatora za praćenje.

Preporuke:

- Članovi Evropskog parlamenta i države članice trebaju uključiti organizacije civilnog društva čija je jasno izražena misija zaštita ljudskih prava i okoliša u definiciju dionika, kako je predviđeno u važećem tekstu. Ograničavanje konsultacija samo na „relevantne“ dionike također predstavlja pogrešno usmjerenje.
- Članovi Evropskog parlamenta i države članice trebaju vratiti obavezu kompanijama da se angažuju sa dionicima u slučajevima suspenzije poslovnih odnosa i prilikom razvoja indikatora za praćenje.

PRAĆENJE

Izvorni tekst CSDDD-a zahtijeva od kompanija da redovno procjenjuju svoje politike dubinske analize i da ih ažuriraju svaki put kada dođe do značajnih promjena, rizika ili uticaja, a najmanje jednom godišnje.

Prijedlog Omnibusa povećava minimalni rok za ažuriranje na pet godina. Tako dugačak period za praćenje nije u skladu s međunarodnim standardima i nosi rizik da procesi

dubinske analize postanu tromi i nesposobni da reaguju na značajne promjene na terenu, te da se ne mogu adekvatno nositi s rizicima i negativnim uticajima. Naime, OECD Smjernice za odgovorno poslovno ponašanje podstiču kompanije da ažuriraju svoje politike dubinske analize, uključujući ciljeve i indikatore, kad god je to relevantno.

Preporuka:

- Članovi Evropskog parlamenta i države članice trebaju zahtijevati da kompanije ažuriraju svoje politike dubinske analize prema potrebi, a najmanje jednom godišnje.

CSRD I IZVJEŠTAVANJE O DVOSTRUKOJ MATERIJALNOSTI

CSRD zahtijeva od kompanija da provedu procjenu „dvostruke materijalnosti“ uticaja, rizika i prilika svojih operacija, te da izvještavaju o brojnim pitanjima iz oblasti okoliša, društva i upravljanja. Ova pitanja su podijeljena u tri nivoa: opšti (horizontalni), sektorski specifični i kompanijski specifični (ako je potrebno).

Prijedlog Omnibusa nastoji eliminisati sektorski specifični nivo. Također, eksplicitno poziva tijelo za uspostavu standarda (EFRAG) da smanji broj narativnih pokazatelja u korist kvantitativnih pokazatelja. Ova navodna pojednostavljenja zanemaruju činjenicu da su u mnogim visokorizičnim sektorima rizici već dobro poznati. Prijedlog bi dodatno otežao kompanijama provođenje procjene dvostruke materijalnosti jer bi morale „ponovno izmišljati točak“ umjesto da koriste već utvrđene sektorske profile rizika.

Uz to, većina pokazatelja u izvještavanju koji se odnose na radnike u lancu snabdijevanja, pogođene zajednice i potrošače su po svojoj prirodi narativni, kako bi se izbjegli formalistički izvještaji bez stvarnog učinka.

Preporuke:

- Članovi Evropskog parlamenta i države članice trebaju insistirati na sektorski specifičnim standardima, jer oni adresiraju dobro poznate rizike, nude smjernice za kompanije i sprječavaju potrebu da kompanije razvijaju dodatne indikatore.
- Članovi Evropskog parlamenta i države članice trebaju osigurati da izvještavanje o radnicima u lancu snabdijevanja, pogođenim zajednicama i potrošačima bude robusno i usmjereno na stvarni učinak, te da se izbjegne njegovo pretvaranje u formalnu „vježbu označavanja kućica“.

„OMNIBUS PRIJEDLOG NOSI RIZIK OD KOMPLIKOVANJA PROCESA PROVOĐENJA *DUE DILIGENCEA* I IZVJEŠTAVANJA O ODRŽIVOSTI ZA KOMPANIJE, DOK ĆE NJEGOV UTICAJ NA NOSIOCE PRAVA BITI SVE MANJI. CLEAN CLOTHES CAMPAIGN SE PROTIVI NASTOJANJU KOMISIJE DA SE POVUČE KADA JE U PITANJU ZAŠTITA RADNIČKIH PRAVA, LJUDSKIH PRAVA I OKOLIŠA.“

O CLEAN CLOTHES CAMPAIGN-I

Clean Clothes Campaign (CCC) predstavlja najstariju i najveću alijansu sindikata i nevladinih organizacija u industriji odjeće, koja okuplja više od 230 članica u preko 45 zemalja.

Putem našeg sistema hitnih apela (*Urgent Appeal System*), pružamo direktnu podršku radnicima koji se bore protiv konkretnih kršenja radničkih prava. Također, sarađujemo s radnicima na zajedničkom razvoju globalnih kampanja usmjerenih na postizanje sistemskih ciljeva, poput isplate plata za život i iskorjenjivanja rodno zasnovanog nasilja na radnom mjestu.

Kako bismo osigurali poštovanje temeljnih prava radnika, informišemo i mobiliziramo potrošače, te lobiramo kod kompanija i vlada na regionalnom i nacionalnom nivou. Svi članovi, partneri i saradnici CCC-a posvećeni su osnaživanju radnika i poboljšanju radnih uslova u globalnoj industriji odjeće i sportske opreme.

KONTAKT

Giuseppe Cioffo, Lobby and Advocacy Coordinator – giuseppe@cleanclothes.org

Muriel Treibich, Corporate accountability Coordinator – muriel@cleanclothes.org

<http://cleanclothes.org>